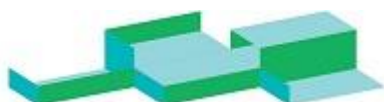

Jaarverslag en Bestuursverslag 2023 Dudok Architectuur Centrum

november 2024

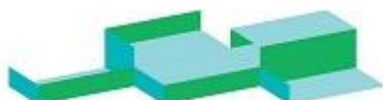

Voorwoord van de Voorzitter

In dit jaarverslag vindt u een overzicht van activiteiten die het Dudok Architectuur Centrum (DAC) in 2023 organiseerde. Wie jaarverslagen van de afgelopen jaren leest, merkt dat het DAC voortdurend op zoek is naar actualisering en kritisch beziet wat behoud en ontwikkeling van ruimtelijk erfgoed en architectuur met het oog op brede participatie betekent. Doel van het architectuurcentrum is tenslotte 'De wereld een beetje mooier maken' zoals Dudok treffend verwoordde, voor iedereen. Zo werkt het DAC onder de bezielende leiding van directeur en operationeel manager, met heel veel toegewijde vrijwilligers - publieksbegeleiders en gastvrouwen - professionele gidsen en interim krachten, maar ook in samenwerking met organisaties in het culturele, maatschappelijke en educatieve netwerk van Hilversum en het Gooi. Directeur Luuc Jonker is een creatieve verbinder pur sang. Het is inspirerend om hem als bestuur terzijde te staan.

Hoe hecht en oprecht de onderlinge band binnen en met het DAC is, bleek met name in december 2023 na het gruwelijke ongeluk dat Luuc Jonker en zijn gezin trof. Woorden en gebaren van gedeeld verdriet, onmacht en troost – in het condoleanceboek 'Woorden voor Luuc' - of anderszins, omarmden ons en gaven moed en kracht om wat hij begonnen was af te maken en door te gaan met onze missie. Zo opende in januari 2024 het DAC ondanks alle verdriet, maar met overtuiging de tentoonstelling 'Inspired by Dudok' van Joke Reichardt en Peter Veenendaal waarbij ook hun gelijknamige publicatie verscheen. Indrukwekkend en hartverwarmend was de eensgezindheid van vrijwilligers en medewerkers van het DAC om deze jaaropening te laten slagen. Dank dat zovelen uit het Hilversumse en Gooise cultuurnetwerk, gemeentebestuur, ambtenaren, vakgenoten en inwoners uit gemeente en regio ons steunden. In dit voorwoord roemt het bestuur met name de inzet en betrokkenheid van operationeel manager Philippine Mochel.

In 2023 kwam het bestuur in acht reguliere bestuursvergaderingen bijeen ter advisering van de directeur. Veel aandacht was er voor het nieuwe vierjarenplan. Het ondersteunde de directie, ook in representatie in diverse netwerken. In november 2023 nam Dorien Fröling afscheid vanwege haar verhuizing naar het hoge Noorden; vanaf het begin in 2016 was zij lid van het bestuur. We zijn haar zeer erkentelijk voor haar professionele bijdragen en vrolijke warmte. Desgevraagd stemde zij in met benoeming in de raad van advies/programmaraad, waarin naast twee zittende bestuursleden ook voormalig DAC- directeur Indira van 't Klooster en oud-directeur van AIR (architectuurcentrum Rotterdam) Patrick van der Klooster zitting hebben. Het spreekt voor zich dat we, zodra dat mogelijk was, contact hadden met Luuc Jonker en zijn vrouw. Woorden, muziek en beelden van het afscheid van hun dochters Cécile en Livia in Gooiland staan in ons geheugen gegrift. We hopen zeer dat Luuc als directeur kan terugkeren. Hij is een bezielende kracht. Dit jaarverslag over 2023 geeft daar inzicht in.

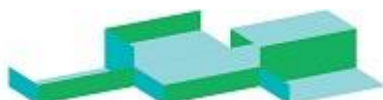

Inleidend

Het Dudok Architectuur Centrum (DAC) is in huidige vorm sinds 2016 actief als kenniscentrum op het gebied van erfgoed, architectuur, stedenbouw en landschap en heeft sindsdien een heldere positie in het Hilversumse cultuur- en cultuurhistorisch aanbod verworven. Vertrekkende vanuit het gedachtengoed van W.M. Dudok verzorgt het Architectuurcentrum **rondleidingen** door het Raadhuis, architectuurwandelingen, fietstochten en **excursies** langs architectuur van Dudok en andere architecten die Hilversum uniek maakt. In **Stadsgesprekken** praten we met een brede groep belangstellenden, betrokkenen en deskundigen over actuele onderwerpen. In **grote publieksmanifestaties** zoals de Dag van de Architectuur, Open035 en Open Monumentendag brengen we de waarde van cultuurhistorisch erfgoed en van recente architectuur onder de aandacht van brede groepen belangstellenden. Ook organiseert het DAC minimaal twee **tentoonstellingen** per jaar. Sinds 2018 ontwikkelt DAC ook **programma's op maat** die bijdragen aan de profilering van Hilversum als architectuur- en tuin- en mediastad. Tot slot ontwikkelen we samen met basisscholen en middelbare scholen **educatieve programma's** over diverse onderwerpen in relatie tot architectuur, leefomgeving en bouwen in verleden en met het oog op de toekomst.

Algemene doelstellingen

Het DAC heeft, vertrekkende vanuit het unieke erfgoed, het landschap, de stedenbouw en de architectuur in Hilversum een gevarieerd programma opgezet dat verschillende doelgroepen, in verschillende intensiteiten en op verschillende schaalniveaus bedient. Het doel is in de eerste plaats om bewoners, ondernemers, politici, beleidsmakers, ontwerpers, en alle anderen die een relatie hebben met Hilversum kennis te laten maken met het rijke ruimtelijke erfgoed, en hen te betrekken bij het architectuurdebat rondom het versterken van Hilversum als aangename woon- en werkstad. Daarnaast is het doel een breder publiek kennis te laten maken met Hilversum als architectuur-, tuin- en mediastad. In de uitvoering van dat programma zoeken we samenwerking met zoveel mogelijk culturele collega-instellingen en andere organisaties in de regio. De programma's van het DAC spelen zich af op meerdere schaalniveaus en voor verschillende doelgroepen, waar dat meerwaarde heeft in samenwerking met andere partijen. Kennis en inzicht in de geschiedenis van de openbare ruimte van stad en landschap draagt bij aan je thuis- en verbonden voelen in en met de stad.

Thema 2023

Van ambitie naar gezamenlijke visie voor omgevingskwaliteit

Als Architectuurcentrum zien we kansen om van deze rijke ruimtelijke historie te leren en deze te vertalen naar het heden en opgaven voor de toekomst.

Veranderend stadslandschap

Herkenbare eigenschappen en thema's die bij een tuinstad horen staan onder druk door demografische ontwikkelingen, klimaatverandering en energietransitie. In de gebouwde omgeving zijn ingrepen zoals verdichting, hoogbouw, wateropvang en vergroening nodig. Doel blijft een kwalitatief hoogstaande verduurzaming van de leefomgeving!

Grensverleggende architectuur en stedenbouw

Maar wat is de definitie van goede omgevingskwaliteit. Wat zijn de kaders en uitgangspunten bij het bepalen van de kwaliteit van de leefomgeving, waartoe ook het ruimtelijke erfgoed behoort, waarbij het verleden nadrukkelijk in relatie tot de toekomst, op korte en langere termijn, van waarde kan zijn.

Vernieuwende media

Media waren en zijn onlosmakelijk verbonden met het DNA van Hilversum, maar ook deze verbinding is aan verandering onderhevig. Verspreiding over de stad en versnippering door verzuiling hebben plaatsgemaakt voor nieuwe vormen, vaak geconcentreerd in het mediapark, maar niet meer exclusief van bovenaf, want ook uit de samenleving zelf.

Overige doelstellingen

- Samenwerking vergroten tussen diverse culturele en erfgoedinstellingen.
- Cultuurparticipatie voor en door Hilversummers in relatie tot architectuur en stedenbouw.
- Cultuureducatie als middel om jongeren te betrekken bij cultuur, architectuur en stedenbouw.

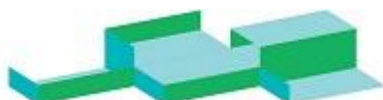
Netwerk en verbinding

Cultuurnetwerk

De directeur van het DAC is in 2023 toegetreden tot het bestuur a.i. van het cultuurnetwerk Hilversum.

Hilversum 100

In 2023 is het DAC een intensieve samenwerking aangegaan met Hilversum100 met focus op educatie en het betrekken van jongeren. Resultaat was het 'Toekomst lab' Hilversum.

Omgevingseducatie

In samenwerking met Stichting Omgevingseducatie is voor scholen en jongeren een aantal activiteiten rondom het thema architectuur en stedenbouw ontwikkeld. Daarnaast is intensief samengewerkt in 'het Toekomst lab'. Voorzitter bestuur is toegetreden tot de adviesraad van OGVE.

Hilversumse Architectuurprijs

De samenwerking met de Hilversumse Architectuurprijs is in 2023 verder geïntensiveerd; voortaan organiseren de HAP en het DAC gezamenlijk de selectie van de genomineerden, tentoonstelling van de projecten en de uitreiking van de prijs. Nagedacht wordt over het gezamenlijk organiseren van debatten.

Erfgoedfestival

Het DAC droeg op 26 mei met architectuurwandelingen bij aan de feestelijkheden t.g.v. de uitreiking van de Prins Bernard Cultuurfondsprijs aan Laura Grijns en nam op 10 oktober in Singer Laren met plezier en instemming het rapport 'meerwaarde cultuur' in ontvangst.

Kwantitatief bereik bezoekers in het DAC

Rondleidingen en excursies

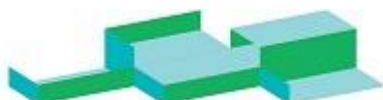
Ook 2023 laat een gestage groei zien in het aantal bezoekers van het DAC. Met name het aantal maatwerkrondeleidingen laat een positieve ontwikkeling zien. We hebben gemerkt dat thematische rondleidingen, zoals de snertrondeleiding en de lichtrondeleidingen veel belangstelling genereren. Op verzoek van de gemeente verzorgde het DAC rondleidingen voor haar gasten, maar ook thema-excursies over historie en transformatie van gebied 1221.

Bezoekersaantallen

Dudok Architectuur Centrum	va 25 jan 2022	2023												totaal	
		januari	februari	maart	april	mei	juni	juli	augustus	september	OMD	oktober	november		december
Totaal DAC reg. rondl., expo en andere activ.	11630	281	166	275	527	171	393	230	346	410	8350	245	158	169	11721
Rondleidingen op maat	2771	152	170	352	269	387	387	367	10	253		286	541	72	3246
Totaal DAC	14401	433	336	627	796	558	780	597	356	663	8350	531	699	241	14967

Scholen en universiteiten

Dit jaar kwamen er veel groepen scholieren uit de regio, bijvoorbeeld van ROCMBO, IMC Weekendschool, Violenschool, Vondelschool, Montessorischool, Lorenschool, Aloysiuscollege, Erfgooierscollege Huizen, Avonturijn, Gooise Praktijkschool, Roland Holst, TU Delft, HSV, de Wegwijzer. In totaal waren dit ca. 600 leerlingen. Daarnaast kwam dit jaar ook een aantal grote groepen internationale studenten naar Hilversum waarvoor het DAC rondleidingen in het Engels en Duits door het Raadhuis, maar ook fietstochten door de stad

verzorgde: architectuurstudenten uit Zwitserland (ca 150), universiteit Nottingham (80), Oldenburg (20) en uit Italië (60).

Evenementen, projecten en tentoonstellingen

Actualisering vaste tentoonstelling

Voor 2024 staat een forse aanpassing en actualisering van de tentoonstelling op het programma. Een transformatie van twee- naar meer driedimensionaal en ook aansprekend voor een jongere doelgroep. Meer doen en beleven en participeren met inzet van audio/video en augmented reality.

Transformatie van de tentoonstellingsruimte geïnspireerd op Hilversum, Dudok en architectuur.

In 2023 is een project opgestart in samenwerking met XPEX om de mogelijkheden te onderzoeken en te komen tot een plan van aanpak. Er is gekeken naar uitbreiding van de tentoonstellings- en presentatieruimte in het raadhuis. Daarnaast wordt de mogelijkheid voor financiering vanuit fondsen en sponsoring uitgewerkt.

Tentoonstelling

Wonen werken en ontmoeten

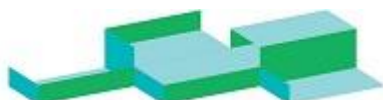
In samenwerking met het Genootschap Architectura et Amicitia (AetA) is in het DAC de tentoonstelling Wonen, Werken en Ontmoeten geopend. De uitgangspunten van wonen, werken en ontmoeten zijn het afgelopen decennium door demografische, klimatologische, economische en technologische ontwikkelingen, ingrijpend veranderd. De Corona pandemie heeft dit proces in een stroomversnelling gebracht. De tentoonstelling stelde het wonen, werken en ontmoeten in een nieuw daglicht én prikkelde de vraag hoe de ervaringen van de afgelopen jaren ons huis en leefomgeving zullen beïnvloeden.

Nominaties Hilversumse Architectuur Prijs

In maart zijn in het Dudok Architectuur Centrum de nominaties voor de Hilversumse Architectuur Prijs onthuld. In totaal zijn 10 projecten in Hilversum geselecteerd en tentoongesteld. Het DAC ondersteunde de HAP in de zoektocht naar juryleden en secretaris. De projecten waren divers in functie en architectonische vormgeving en vielen opvallend goed samen met de bovenstaande tentoonstelling en de thema's wonen, werken en ontmoeten. Aan de hand van tien presentaties lichtten de ontwerpers toe hoe hun werk is ontstaan en welke visie zij voor ogen hadden. Voor het publiek bood het DAC de gelegenheid om nader kennis te maken met de nominaties door de ontwerpen ten toon te stellen.

Vorbereiding tentoonstelling 'Inspired by Dudok' en vaste expositie

In 2023 is vooral veel tijd besteed aan de nieuwe inrichting van de tentoonstellingsruimte met materialen die hergebruikt kunnen worden en een meer moderne en professionele uitstraling hebben. Ook is onderzoek gedaan naar mogelijkheden om de vaste presentatie te actualiseren en uit te breiden. Het DAC ondersteunde het onderzoek van Joke Reichardt en Peter Veenendaal ten behoeve van hun publicatie 'Inspired by Dudok' en de gelijknamige

tentoonstelling 'Inspired by Dudok' die in januari 2024 opende. De tentoonstelling en het boek geven een wereldwijd overzicht van bouwwerken die geïnspireerd zijn op het werk van Dudok.

Dudok by Night

Fototentoonstelling in het DAC en de raadhuisgang die een ander licht liet schijnen op het werk van Dudok. Foto's gemaakt in het donker of bij kunstlicht gaven een totaal andere kijk op de monumentale bouwwerken.

Stadsgesprekken

Stadsgesprek Omgevingsvisie

In samenwerking met de Gemeente Hilversum, team Omgevingsvisie heeft het DAC met een deskundigenpanel geparticipeerd in de organisatie en uitvoering van het stadsgesprek Omgevingsvisie.

De jeugd aan zet 2.0 thema; spelen, bewegen en ontmoeten

Net als in 2022 zijn klassen van het A. Roland Holstcollege aan de slag gegaan met relevante plekken in Hilversum. Dit keer vanuit het thema Spelen, Bewegen en Ontmoeten. Wat zijn de uitgangspunten voor architectuur en stedenbouw anno nu en wat maakt een plek relevant en aantrekkelijk voor jeugd en wat is nodig op plekken in Hilversum om elkaar te ontmoeten. Resultaat zijn 10 maquettes van actuele plekken in de stad die zijn gepresenteerd aan een panel van deskundigen. Het daar opvolgende debat onderstreepte de betrokkenheid van jongeren bij kwaliteit en duurzaamheid van hun leefomgeving!

Dag van 1221

Het DAC heeft tijdens de dag van 1221 in broedplaats "Vonk in de wijk" twee keer een safari door de wijk georganiseerd waarin sporen van het industriële verleden zijn belicht en inzicht is gegeven in gerealiseerde en aanstaande transformaties. Ook is op zoek gegaan naar verhalen van bewoners in de wijk.

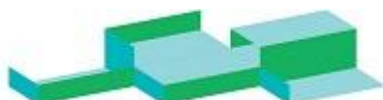
Waardebloem

In samenwerking met de gemeente Hilversum en de TU Delft heeft het DAC een inspiratiesessie georganiseerd voor medewerkers en beleidsmakers van de gemeente. Vertrekpunt was het 'Waardebloem model', ontwikkeld door Mo Smit en Els Leclercq, verbonden aan de TU Delft. De 'waardebloem' is een wetenschappelijk model dat ingezet kan worden om burgerparticipatie te duiden, aan te jagen en initiatieven op waarden uit te bouwen. Ook brengt het knelpunten in het proces van participatie in beeld.

Educatie

Inspiratiesessie Architectuur en Stedenbouw voor Docenten.

Sessie voor docenten geschiedenis en aardrijkskunde van VO scholen in het Gooi. Handvatten werden gegeven voor de invulling van lessen over geologie, stedenbouw en ontwikkeling van het Gooi.

Comeniuscollege

Inspiratiesessie voor en vanuit het vak aardrijkskunde.

A. Roland Holst College

Lesreeks over de relatie tussen industriële revolutie en de evolutie van stedenbouw en architectuur in Hilversum. Wat herken je nog in de stad, wat was de oorspronkelijke functie en hoe hebben plekken zich ontwikkeld.

Taalschool IMC Weekendschool

Van ontwerp naar realisatie: ontwerp een vogelhuisje, maak een maquette en timmer een huisje van hout.

Hilversum voor beginners

In samenwerking met Senver organiseerde het DAC bijeenkomsten voor nieuwkomers in de gemeente om hun kennis over Hilversum te actualiseren. Middels het format van 'De Slimste Mens' kregen nieuwe bewoners op speelse wijze inzicht in het ruimtelijk erfgoed (architectuur en stedenbouw) van de gemeente en werden zij getoetst op hun parate kennis. Ook in de Unie heeft het DAC deze versie van 'de slimste mens' opgevoerd.

Dag van de architectuur

Het thema van de Dag van de Architectuur 2023 was 'toegankelijkheid'. Het DAC stond met lezingen en locatie-bezoeken stil bij de toegankelijkheid van gebouwen van het Nieuwe Bouwen in Hilversum.

In samenwerking met Hilversum Marketing is een 'instameet' georganiseerd met een aantal architectuurfotografen, succesvol op Instagram.

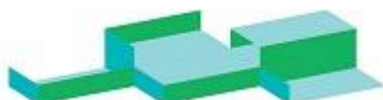
Het DAC heeft ondersteuning geboden bij de organisatie van een aantal landelijke bijeenkomsten van het COLA (Centraal Overleg Landelijke Architectuurcentra).

Coronaherstelgelden en Festival Open035

In samenwerking met Young Hilversummers zijn tijdens de tweede editie van Open035 vijf wijk safari's gereden op scooters. In de raadzaal werden de deelnemers verrast met dans en spoken word. Vervolgens ging de groep op pad, achterop de scooter. Oud en jong vertelden elkaar verhalen en deelden herinneringen op voor hen relevante plekken. Een voorbeeld van erfgoedparticipatie! Voorbeelden: de oude haven als hangplek, de Gijsbrecht van Amstel voor snack en boodschap, het speelplein Neuweg voor sport en spel. Afsluitend was er een bezoek en rondleiding door de Al-Amal moskee.

Open monumentendagen: Levend Erfgoed

Ook dit jaar organiseerde het DAC in opdracht van de gemeentelijke afdeling Erfgoed en dankzij de inzet van haar vrijwilligers de Open Monumentendagen en ook dit jaar hebben ruim 35 monumenteigenaren hun deuren opengesteld en medewerking verleend. Passend bij het thema 'Levend Erfgoed' is net als bij vorige edities gezocht naar de verhalen achter de monumenten en zijn, door middel van een aantal bijzondere specials, deze verhalen verteld en in beeld gebracht of anderszins getoond. Een fors aantal

tentoonstellingen o.a. in samenwerking met Art Hilversum, maar ook muzikale optredens in samenwerking met klassiek festival Wonderfeel, fietstochten, o.a. in samenwerking met de Historische kring Albertus Perk en een speciale 'Seppo' tocht voor jongeren met foto- en video-opdrachten. Ook was er aandacht (lezing en fietstocht) voor Indisch erfgoed en voor post65 architectuur en stedenbouw. Resultaat ruim 8.300 bezoekers over het hele weekend.

Sprekende gevels Open Monumentendagen

Na het succes van de projectie van het verhaal van Hilversum op het Raadhuis in 2022 is de creatieve denktank 'sprekende gevels' aan de slag gegaan voor en met drie locaties in Hilversum. Met ballet, muziek, verhalen en lichtkunst zijn 'multimediaal' – laagdrempelig en tot de verbeelding sprekend - verhalen van plekken verteld. Een hoorspel via koptelefoons en lichtprojecties op de bomen van stadstuin De Hof. Het verhaal van de Oude Haven en erfgooiers door Eric Borrias verteld vanaf Dudoks Zand- en Zoutbunker en indrukwekkend feeërieke lichtkunst van Tamar Frank met tot de verbeelding sprekend ballet over afscheid op de Noorderbegraafplaats.

Toekomst lab/symposium

Inspirerend symposium voor jongeren om hen bewust te maken van en te betrekken bij hun stad rondom thema's als circulaire economie, stedenbouw, wonen, werken en ontmoeten. Op 23 november stond het raadhuis op z'n kop met een middag vol inspiratie waarbij leerlingen, docenten, de gemeente en professionals aan het woord kwamen. Een programma vol interessante korte workshops, lezingen en optredens waaraan iedereen kon deelnemen. Deze workshops en lezingen werden gegeven door verschillende professionals, kunstenaars en wetenschappers. We gingen in op biobased bouwen, mobiliteit en veiligheid, erfgoedwaarden in beeld en toekomst, stadsontwikkeling en klimaatverandering.

Organisatie en bedrijfsvoering

Het bestuur en de directie zijn ingeschreven in het UBO-register. Het bestuur is een selectieprocedure gestart voor een nieuw bestuurslid. Hiervoor is een basisprofiel opgesteld als vertrekpunt.

Personele samenstelling organisatie en bestuur

Dudok Architectuur Centrum (1,6 fte)

Luuc Jonker (Directeur)

Philippine Mochel (Operationeel manager)

Bestuursleden

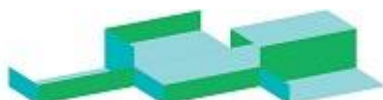
Irmgard van Koningsbruggen (Voorzitter)

Remko Veenstra (Secretaris)

Dennis Duchhart (Penningmeester)

Dorien Fröling (Algemeen bestuurslid tot 1-10-2023)

Kim van Kampen (Algemeen bestuurslid)

Programmacommissie/Raad van advies

Patrick van der Klooster
Indira van het Klooster
Irmgard van Koningsbruggen
Remko Veenstra

Daarbij wordt het DAC ondersteund door 20 gidsen, 17 publieksbegeleiders, en een administratief medewerkster.

Financiële toelichting gedaalde omzet

Basis- en programmasubsidie

In 2023 is een bedrag van € 251.725,- aan basissubsidie beschikbaar aan het DAC. In 2023 is gekozen voor een hoger bedrag aan basissubsidie en een aanpassing van de programmagelden. Dit om de continuïteit van meer reguliere activiteiten georganiseerd door het centrum te borgen.

Resultaatbestemming reservering 'modernisering tentoonstelling'

De samenwerking met bureau XPEX heeft geleid tot onderzoek en schrijven van een plan van aanpak voor de actualisering en modernisering van de vaste tentoonstelling van het DAC. Deze kosten zijn gedragen door een onttrekking uit de daarvoor in 2022 gevormde reserve. De huidige vaste tentoonstelling in het DAC is in 2015 opgeleverd. Vanuit onze ambitie om ook andere doelgroepen (diversiteit; inclusiviteit) te bereiken is een modernisering van de vaste tentoonstelling zeer gewenst.

Om te komen tot een actuele en passende renovatie is gekozen om deze in twee fases uit te voeren. In 2023 is in samenwerking met XPEX, een voorstel voor concept en een plan van aanpak gemaakt op basis van diverse werksessies met twee gidsen, twee publieksbegeleiders, de directeur en operationeel manager. Dit mede ten behoeve van een bid-boek om beoogde externe financiers te benaderen.

Personeelskosten

Het bestuur heeft besloten om de salarissen van beide vaste medewerkers, maar ook de vergoeding aan freelance gidsen jaarlijks in lijn met het door het CBS geadviseerde inflatiepercentage aan te passen. Dit is in 2023 voor de eerste maal geëffectueerd. Ook is het aantal FTE toegenomen met 0,4.

Resultaat

Het jaar 2023 laat een fors negatief resultaat zien. Dit wordt voornamelijk verklaard door een afname van de subsidiebatens, de hiervoor genoemde stijging van de personeelskosten, een toename van de verkoopkosten (PR en communicatie) en de stijging van huisvestingskosten. De lagere subsidiebatens zijn grotendeels gecompenseerd door lagere exploitatiekosten. Het negatieve resultaat is deels ten laste van de bestemmingsreserve modernisering gebracht en voor het overgrote deel ten laste van de algemene reserve, die positief bleef.

